

Soru ve Cevaplar: Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)

Bu belge, Avrupa Komisyonunun 10 Mayıs 2023 tarihinde çevrimiçi paylaşılan soru-cevap notunun İTKİB Genel Sekreterliği tarafından yapılan tercümesidir. Belgenin İngilizce orijinal versiyonuna https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_3661 internet adresinden ulaşılabilir.

Neden AB Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması uygulanıyor?

Avrupa Birliği, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası çabalara öncülük etmektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı, 2030 yılına kadar 1990 seviyelerine göre karbon emisyonlarını %55 oranında azaltma hedefini gerçekleştirmek için net bir yol haritası çizmiş olup, 2050'ye kadar iklim açısından nötr bir kıta olmayı amaçlamaktadır. Komisyon Temmuz 2021'de, bu hedefi gerçekleştirmek için Fit for 55 politika önerilerini sunmuş, bu durum da AB'yi küresel bir iklim lideri olarak daha da pekiştirmiştir. O zamandan beri bu politikalar AB Parlamentosu ve Konseyi ile yapılan müzakereler aracılığıyla şekillenmiş ve birçoğu şimdi AB yasası olarak kabul edilmiştir. Bu, AB'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) planını da içermektedir.

AB kendi iklim hedefini yükseltirken, AB dışındaki ülkelerde daha zayıf çevresel ve iklim politikaları yürürlükteyken, sözde 'karbon sızıntısı' riski oldukça yüksektir. Yani AB merkezli şirketler düşük standartlardan faydalanmak için karbon yoğun üretimi yurtdışına taşıyabilir veya AB ürünleri daha fazla karbon yoğunluğuna sahip ithalatlar ile yer değiştirilebilir. Bu tür karbon sızıntıları, emisyonları Avrupa dışına kaydırabilir ve bu durum AB ve küresel iklim çabalarını ciddi şekilde zayıflatabilir. SKDM, seçilmiş ürünlerin yerel ürünlerle ithalatları arasındaki karbon fiyatını eşitleyecek ve henüz yeterince düzenleme yapılmamış olan ülkelere üretimin taşınarak zayıflatılmasını engelleyecektir. Bu nedenle SKDM, karbon sızıntı riskini önleyen ve aynı zamanda Dünya Ticaret Örgütü uyumluluğunu sağlaması gereken bir iklim tedbiridir.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi, ortak kanun koyucular olarak, nihai SKDM Yönetmeliği'ni 10 Mayıs 2023 tarihinde imzaladılar. SKDM'yi destekleyen hükümler ve operasyonel özellikler aşama aşama yürürlüğe girecek ve uygulamaya konacaktır.

SKDM nasıl çalışacak?

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kurallarına ve AB'nin diğer uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak tasarlanan SKDM sistemi şu şekilde çalışacaktır:

- 2026 yılında düzenlemenin yürürlüğe girmesiyle birlikte, AB ithalatçıları ithal ettikleri ürünlerin AB'nin karbon fiyatlandırma usullerine göre denk gelen fiyat üzerinden karbon sertifikalarını satın alacaktır.
- Benzer şekilde, AB dışı üretici, ithal edilen malların üretiminde kullanılan karbon için başka bir üçüncü ülkede ödeme yaptığını kanıtlayabilirse, AB ithalatçısı için ilgili maliyet tamamen düşülebilecektir.

- SKDM uygulaması, karbon sızıntı riskini azaltarak AB dışındaki üreticilerin de üretim süreçlerini, çevreyle daha uyumlu olmaya teşvik edecektir.

İşletmelere ve diğer ülkelere yasal kesinlik ve istikrar sağlamak amacıyla, SKDM aşama aşama uygulanacak ve başlangıçta yüksek karbon sızıntı riskine sahip seçilmiş ürünlere uygulanacaktır. Bu ürünler; demir, çelik, çimento, gübre, alüminyum, hidrojen ve elektrik üretiminden oluşmaktadır. Geçiş döneminde yani 1 Ekim 2023 tarihinden itibaren, bu ürünler için bir raporlama sistemi uygulanacak olup, bu da sorunsuz bir uygulamayı ve üçüncü ülkelerle iletişimi kolaylaştırmayı amaçlayacaktır. İthalatçılar, SKDM finansal ayarlamasını 2026'da ödemeye başlayacaklardır.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, dünya genelinde bazı bölgelerde halihazırda uygulanmaktadır. Örneğin Kaliforniya'da elektrik ithalatına belirli bir ayarlama yapılmaktadır. Kanada ve Japonya gibi birçok ülke benzer girişimler planlamaktadır. Ayrıca IMF ve OECD, bu tür önlemlerin sera gazı emisyonlarını azaltma çabalarını desteklemek için nasıl kullanılabileceğini incelemek üzere yakın zamanda çalışma yapmışlardır. 9-10 Temmuz 2021 tarihli toplantılarının ardından G20 Maliye Bakanları, karbon fiyatlandırma mekanizmalarının kullanımını konusunda uluslararası koordinasyon ihtiyacından bahsetmiş olup, İklim Kulübü kurma çalışmaları devam etmektedir.

Son olarak, SKDM'den elde edilen gelirler Aralık 2020'de imzalanan "*Interinstitutional Agreement*"ta belirtildiği gibi, AB'nin bütçesine katkıda bulunacaktır.

Karbon Sızıntısı zaten Emisyon Ticaret Sistemi tarafından ele alınmıyor mu?

AB Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) dünyanın ilk uluslararası emisyon ticareti programı olup, aynı zamanda iklim değişikliği ile mücadele etmek için AB'nin öncü politikasıdır. Belirli sektörlerdeki endüstriyel tesislerden salınabilecek sera gazı emisyonu miktarına bir sınırlama getirmektedir. ETS ticaret piyasasında kotalar alınmalıdır, ancak karbon sızıntısını önlemek için belirli sayıda ücretsiz kota dağıtılmaktadır. Bu sistem, sızıntı riskini ele alma konusunda etkili olmuştur ancak aynı zamanda AB ve AB dışı ülkelerde daha çevreci üretime yatırım yapma güdüsünü de zayıflatmaktadır. SKDM bu konuda alternatif bir çözüm olacaktır. Bununla birlikte, AB'nin gözden geçirilmiş ETS'si kapsamında tüm sektörler için ücretsiz kotaların sayısı zaman içinde azalacaktır. Böylece ETS iklim hedeflerini gerçekleştirme konusunda maksimum etkiye sahip olabilir. Ayrıca, SKDM'de yer alan sektörler için 2026 yılından itibaren SKDM finansal düzenlemesi kademeli bir takvime göre uygulanırken ücretsiz kotalar da aşamalı olarak azaltılacaktır.

Yeni düzenleme ETS'yi tamamlamak için AB'ye sonradan ithal edilen ürünlerdeki gömülü emisyonları kapsayan bir sertifikalar sistemine dayanacaktır. Ancak SKDM, özellikle bir 'sınır ve ticaret' sistemi olmadığı için belirli alanlarda ETS'den ayrılmakta olup, SKDM sertifikaları ETS fiyatını yansıtmaktadır.

Düzenleme 2026 yılında faaliyete geçtiğinde AB ve AB dışındaki işletmeler arasında adil bir rekabet ortamı sağlamak amacıyla ETS'de belirlenen revize edilmiş duruma uygun olarak düzenleme yapılacaktır. Özellikle SKDM'de yer alan sektörlerdeki mevcut ücretsiz kotaların azaltılması konusunda. Daha yalın bir anlatımla, SKDM 2035 yılında tamamen kaldırılincaya kadar söz konusu sektörler için ETS altında ayrılan serbest kotaların azalmasına doğru orantılı olarak uygulanacaktır. Bu durum ETS altında serbest kotalardan faydalanmayan emisyonların

yüzdesine sınırlı olarak uygulanacak olup böylece ithalatçıların AB üreticilerine kıyasla adil bir şekilde işlem görmesini sağlayacaktır.

SKDM uygulaması nasıl çalışacak?

SKDM sistem açısından ETS'yi yansıtabacak şekilde çalışacaktır. Yani sistem ithalatçıların sertifikaları satın almasına dayanacaktır. Sertifikaların fiyatı CO2 emisyonu başına euro/ton cinsinden ETS kotalarının haftalık ortalama açık artırma fiyatına bağlı olarak hesaplanacaktır. İthalatçılar SKDM'ye katılmak ve SKDM sertifikaları satın almak için ya bireysel olarak ya da temsilci aracılığıyla kaydolmak zorunda olacaklardır. Son SKDM anlaşmasına göre, yeni mekanizmanın ilgili Üye Devlet yetkili makamları ile koordineli bir şekilde Avrupa Komisyonu tarafından yürütülmesi gerekmektedir.

Bu nedenle Komisyon deklarasyonları gözden geçirme ve doğrulama görevini üstlenecek olup, ithalatçılara SKDM sertifikalarının satışını gerçekleştirmek için merkezi platformu yönetecektir. SKDM kapsamındaki malzemeleri AB'ye ithal etmek için ithalatçılar her yıl 31 Mayıs'a kadar önceki yılda AB'ye ithal edilen malzemelerin miktarını ve içerdikleri emisyonları beyan etmek zorunda olacaktır. Aynı zamanda önceden Komisyon'dan satın aldıkları SKDM sertifikalarını teslim etmeleri gerekecektir.

SKDM ithalatçıların ETS altında yerli üreticilerle aynı karbon fiyatını ödemelerini sağlayarak AB'de üretilen ürünler ve diğer yerlerden gelen ithalatlarda eşit muamele sağlayacak ve karbon sızıntısını önleyecektir.

Geçiş aşamasında neler olacak?

Komisyonun önerisine göre, 1 Ekim 2023'te ile 2025'in sonuna kadar geçiş dönemi devam edecek ve nihai sistemin devreye alınması için zaman tanınacaktır. Bu geçiş aşamasında, mali bir düzenleme ödemedi Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM)'na tabi mallarda bulunan emisyonları bildirmeleri gerekecektir.

SKDM'nin zaman içinde aşamalı olarak devreye alınmasıyla birleştirilen bu geçiş aşaması AB'de yerleşik ve AB dışı işletmeler ile otoriteler için dikkatli, öngörülebilir ve orantılı bir geçişe olanak tanıyacaktır.

Nihai sistem 2026 yılında tam olarak faaliyete geçtiğinde AB ithalatçıları yıllık olarak mal miktarını ve bir önceki yıl AB'ye ithal ettikleri toplam mallardaki gömülü emisyon miktarını beyan etmek ve karşılık gelen miktarda SKDM sertifikası teslim etmek durumunda olacaklardır. SKDM, AB Emisyon Ticaret Sistemi (ETS)'ndeki ücretsiz tahsisatlar bu mallar için 8 yıllık bir süre içinde aşamalı olarak kaldırıldığı için kademeli olarak devreye alınacaktır. İlk yıllarda, yalnızca en yoğun karbon içeren ürünler SKDM'a tabi olacaktır. SKDM kapsamındaki düşük karbon yoğun ürünlerin emisyon seviyesi AB ETS kapsamındaki emisyon kriterinin altında olduğundan AB'ye girişte hiçbir ödemesi olmayacaktır.

Yeni mekanizma hangi sektörleri kapsayacak ve neden bu sektörler seçildi?

SKDM başlangıçta aşağıdaki malların ithalatına uygulanacaktır:

- Çimento

- Demir ve çelik
- Alüminyum
- Gübreler
- Hidrojen
- Elektrik

Bu sektörler, yüksek karbon sızıntı riskleri ve sonunda- tamamen devreye alındığında - ETS kapsamındaki sektörlerin emisyonlarının %50'sinden fazlasını yakalayacak olan yüksek karbon emisyonları nedeniyle özellikle belirli kriterler izlenerek seçilmiştir.

SKDM, kapsanan ürünlerin üretim sürecinde yayılan sera gazlarının doğrudan emisyonlarının yanı sıra yönetmeliğin EK IA'sında listelenen bazı ürünler için dolaylı emisyonlara uygulanacaktır. Anlaşma, dolaylı emisyonların gelecekte başka ürünlere dahil edilmesi için bir analiz yapılması gerekeceğini öngörmektedir. SKDM'nin geçiş aşamasındaki genel işleyişine ilişkin bir inceleme, nihai sistemin yürürlüğe girmesinden önce de tamamlanacaktır.

Aynı zamanda, halihazırda Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) tarafından kapsanan ve SKDM mekanizması kapsamında karbon kaçağına duyarlı diğer malları, örneğin belirli alt ürünler ve müzakereler sırasında uygun aday olarak tanımlananlar gibi diğer malları dahil etmenin fizibilitesini değerlendirmek için ürün kapsamı gözden geçirilecektir. Rapor, 2030 yılına kadar dahil edilmelerini belirleyen bir zaman çizelgesi içerecektir.

AB ithalatçıları, yeni sistemi doğru bir şekilde kullanabilmek için ihtiyaç duydukları bilgileri AB dışındaki ihracatçılarından almalarını nasıl sağlayabilir?

SKDM'ye tabi mallar için gömülü emisyonlara ilişkin bilgiler, AB'de kayıtlı ithalatçılara, bunların AB dışı üreticileri tarafından iletilmelidir. Mallar ithal edilirken bu bilgilerin mevcut olmadığı durumlarda, AB ithalatçıları, satın almaları gereken sertifika sayısını belirlemek için her bir ürün için CO2 emisyonlarına ilişkin varsayılan değerleri (kesin sistem devreye girdikten sonra bile) kullanabilecektir. Yine de ithalatçılar, mutabakat prosedürü sırasında gerçek emisyonları gösterebilecek ve buna göre uygun sayıda SKDM sertifikası teslim edebilecektir.

Hangi ülkelerden yapılacak mal ithalatları SKDM kapsamına girecek?

Prensip olarak, tüm AB üyesi olmayan ülkelerden yapılan mal ithalatı SKDM tarafından karşılanacaktır. Bununla birlikte, ETS'ye katılan veya Birlik'e bağlı bir emisyon ticaret sistemine sahip olan bazı üçüncü ülkeler mekanizmanın dışında tutulacaktır. Avrupa Ekonomik Alanı üyeleri ve İsviçre için durum böyledir.

SKDM, elektrik piyasalarını AB ile entegre etmek isteyen ülkelerde üretilen ve bu ülkelerden ithal edilen elektriğe, elektrik piyasaları tamamen entegre olana kadar uygulanacaktır. Bu noktada, belirli yükümlülük ve taahhütlerin uygulanmasıyla bağlantılı katı koşullar altında, bu ülkeler mekanizmadan muaf tutulabilecektir. Avrupa Birliği 2030'da verilen muafiyetleri tekrar gözden geçirecektir. Bu noktada ortaklar, taahhüt ettikleri dekarbonizasyon önlemlerini almış olmalı ve Avrupa Birliği'nin emisyon ticaret sistemiyle eşdeğer bir sistem oluşturmuş olmalıdır.

Sonraki adımlar nelerdir?

Ortak kanun koyucular SKDM Tüzüğü'nü imzaladıklarına göre, yeni kurallar AB Resmi Gazetesi'nde yayınlandıktan yirmi gün sonra resmen yürürlüğe girecektir. SKDM'nin geçiş aşamasında 1 Ekim 2023'te uygulamaya girecek ve şirketler için ilk raporlama dönemi 31 Ocak 2024'te sona erecektir. SKDM kapsamında emisyonların raporlanmasına yönelik kurallar ve gereksinimler, AB Üye Devletleri uzmanlarından oluşan SKDM Komitesine danışıldıktan sonra Komisyon tarafından kabul edilecek bir uygulama kanununda daha ayrıntılı olarak belirtilecektir.

İleriye dönük olarak üçüncü ülkeler ve endüstri ile nasıl ilişki kuracaksınız?

Komisyon, SKDM teklifini hazırlarken, hem halka açık bir istişare hem de daha hedefli istişareler yoluyla paydaşlarla geniş çapta istişarelerde bulunmuştur. Ayrıca Komisyon, AB ve AB üyesi olmayan ülkelerdeki kamu yetkilileri, iş dernekleri, bireysel şirketler ve STK'lar ile kapsamlı ikili istişarelerde bulunmuştur. Temel malzeme sektörlerinden üst düzey yöneticiler ve dernekler, üreticiler, STK'lar ve politika yapıcılarla da hedeflenen istişareler gerçekleştirilmiştir.

Bu geçiş döneminde, araca ilişkin karşılıklı anlayışı artırmak, mekanizmanın sorunsuz bir şekilde uygulanmasını sağlamak, mümkün olan her yerde sinerji bulmak ve küresel olarak etkili karbondan arındırma yöntemlerini teşvik etmek için endüstri ve partner ülkelerle birlikte çalışmaya devam edilecektir. Bu, Komisyonun 2025 ortasına kadar tamamlayacağı ve aynı zamanda mekanizma, 1 Ocak 2026'da yayına girdiğinde kullanılacak nihai metodolojiyi belirleyecek olan yönetmeliğin uygulanmasının değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Aynı zamanda, Avrupa Komisyonu, OECD'deki Kapsayıcı İklim Azaltma Yaklaşımları Forumu (IFCMA) veya G7 tarafından desteklenen İklim Kulübü aracılığıyla olduğu gibi dünya çapında etkili iklim azaltma politikalarının tasarlanması ve uygulanmasına ilişkin tartışmalara tam olarak destek olmakta ve katılmaktadır.

AB ayrıca düşük ve orta gelirli ülkelerle imalat sanayilerinin karbondan arındırılması yönünde çalışmaya hazırdır. Birlik ayrıca az gelişmiş ülkeleri gerekli teknik yardımla destekleyecektir.